

1 JUNI 1928.

AFLEVERING 2.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en Dr. JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE:

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER HALFJAAR f 3.25.

VAN VOGELLEVEN.

NADAT mijnheer Burdet ons in den loop van haast vijf en twintig jaren een bijna volledige verzameling heeft bezorgd van stereoscoopplaten van de in Nederland broedende vogels is hij thans bezig, ze te filmen. Ieder jaar trekt hij er op uit, het heele land door en toen we dezer dagen eens natelden, hoeveel onderwerpen hij al behandeld had, bleken er dat niet minder te zijn dan negentig, dat is ongeveer driekwart van het aantal van de in ons land broedende vogels. Daarin bezitten we een werk van onschatbare beteekenis, een groot vogelboek zonder woorden, waarin natuurlijk veel meer te lezen is dan in de teksten, die naar der rolprent aard, telkens op het doek verschijnen. Die films vertellen van het leven en bedrijf der vogels, waar ze hun nesten bouwen en van welk materiaal, welk aandeel mannetje en wijfje nemen aan de verzorging van eieren en jongen, hoe die opgroeien en welke avonturen alzo de huishouding kunnen treffen. Van verscheidene soorten is de ontwikkeling der jongen behandeld van het oogenblik af, dat zij het ei verlieten, totdat zij mans genoeg waren, om op eigen wieken de wijde wereld in te gaan.

Deze films geven tal van bijzonderheden te aanschouwen, die nieuw zijn voor

de wetenschap of die vermoedens tot zekerheid maken. Verleden jaar hebben wij o.a. een enkele bijzonderheid medegedeeld uit het zeer rijke materiaal over de koekoek en wel hoe de jonge koekoek de jonge roodstaartjes uit het nest werkte onder het lichaam van het oude roodstaartje vandaan, zonder dat het dier iets deed, om zijn eigen jongen te redden of den rustverstoorder te verwijderen. Deze huiveringwekkende, onbegrijpelijke gebeurtenis was nog onbekend, dank zij den heer Burdet kunnen wij thans het heele verloop ervan op het doek stap voor stap nagaan en menige propvolle zaal van toehoorders en toekijkers in Nederland en daarbuiten heeft er met afgrijzen en verbazing naar gekeken en ook gezien,

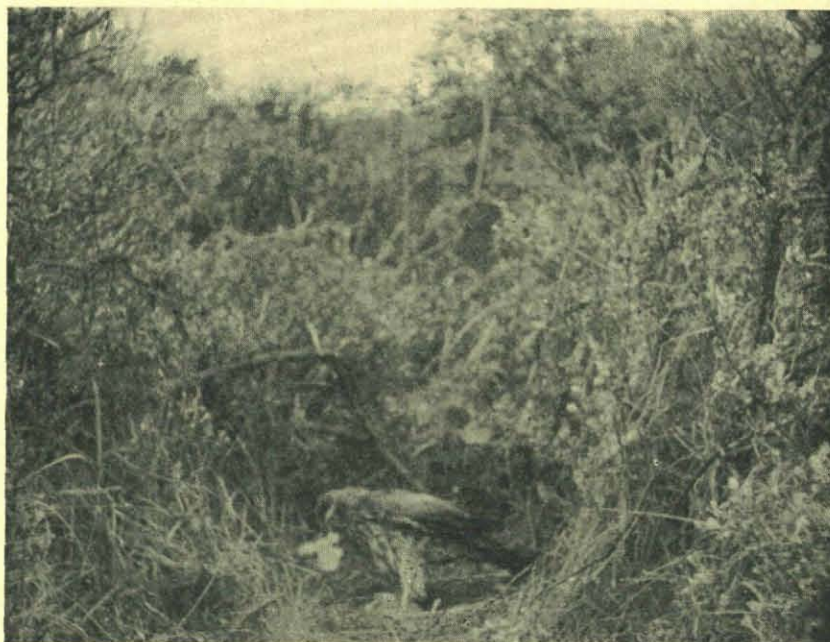
Klaar met eten, naar het bijkamertje.

Uit BURDET'S Vogelfilms.

hoe die jonge koekoek tot lang nadat hij al vliegen kan, nog door de roodstaartjes wordt verzorgd. Nog bij andere gastheeren en gastvrouwen heeft Burdet koekoeken gefilmd, dat materiaal is al zeer uitvoerig geworden.

Ook andere soorten hebben een bijzonder goede beurt gekregen, met name een van onze mooiste roofvogelsoorten: de Aschgrauwe Kiekendief. Dank zij de nieuwe vogelwet, de lofwaardige belangstelling van de politie en in het algemeen de verbeterde houding jegens de roofvogels is de aschgrauwe kiekendief op menige plaats zoo algemeen, dat de belangstellende wandelaar hopen mag hem jagend aan te treffen. In het bijzonder is dit het geval op de Noordzee-eilanden

van Schiermonnikoog af tot Texel toe en ik zie het al aankomen, dat hier of daar de talrijkheid van die kiekendieven aanleiding zal geven tot aanmerkingen en „problemen” en in dat geval zullen we zeker bij niemand beter om inlichtingen en raad kunnen aankloppen dan bij mijnheer Burdet, die honderden uren heeft doorgebracht in de intiemste vertrouwelijkheid van deze vogels en ze in den letterlijksten zin des woords in de pot heeft gekeken. Zij nestelen op den grond op heiden, in moerassen en duinvlakten, nu eens in het ontoegankelijke stekelige galigaanbosch, dan weer onder de duindoorns, de heide of de kruipwilg met duinroosjes. Het nest is een tamelijk dikke vloer, bijna vlak en het wijfje bouwt er aan gedurende den heelen broedtijd, kan ook minutenlang spelen met

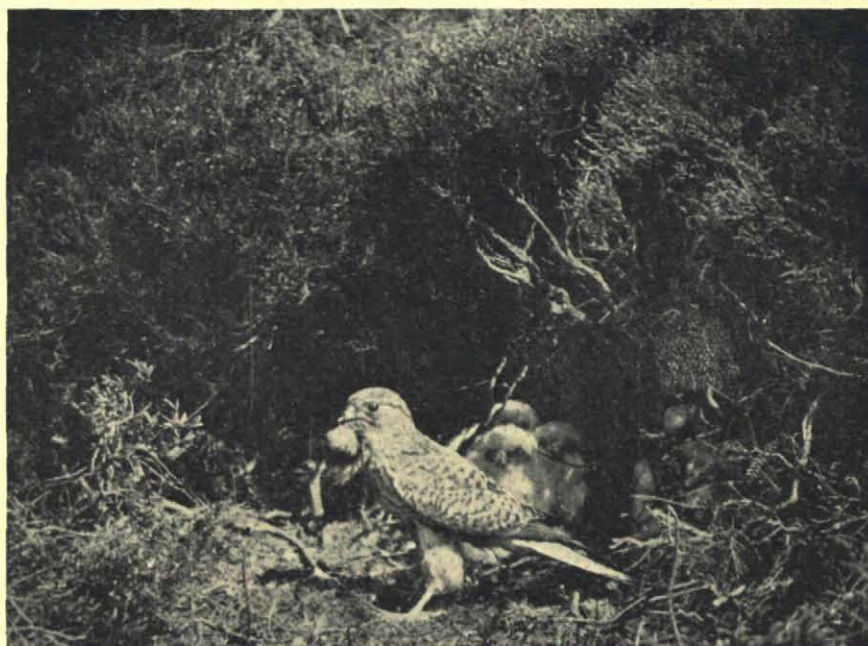

De aschgrauwe kiekendief houdt orde onder zijn jongen.

Uit BURDET'S Vogelfilms.

een twijgje, of sprietje. Het mannetje komt maar zelden op het nest, op al de kiekendieffilms van Burdet komt hij slechts eenmaal neersuizen en dat is dan een heele verrassing, om naast het donkergekleurde gevlekte wijfje opeens die mooie, lichte aschgrauwe man te zien neerkomen. Hij legt zijn prooi neer en verdwijnt dan weer dadelijk. Gewoonlijk brengt hij zijn bijdrage niet verder dan boven het nest. Het wijfje vermoedt zijn nadering of hoort hem roepen, kijkt omhoog, het hoofd draaiend naar rechts en links en de vederkrans achter de oogen om geeft haar een verstandig aangenaam uiterlijk. Dan springt zij op, slaat de vleugels uit, vliegt omhoog, het mannetje te gemoet en keert weer

spoedig terug met wat de man heeft aangebracht. Zoo iets kun je nu op Terschelling of elders nog al eens te zien krijgen, als je er maar aan denkt, dat het kan gebeuren en elk punt van den hemel er op aanziet, dat er wel eens kiekendieven konden zweven. Ook gebeurt het wel, dat het mannetje niets brengt en dat beide vogels zich vermaken met in prachtige bochten omhoog te zwieren, een speelvucht die ze zoowel voor als gedurende den broedtijd vertoonen. En op het eind van den broedtijd gebeurt het wel, dat de heele familie, ouden en jongen gaat rondzwieren boven hun woonplaats. Dat heb ik gezien boven een van de Brabantsche heidevennen en dat was de moeite waard.

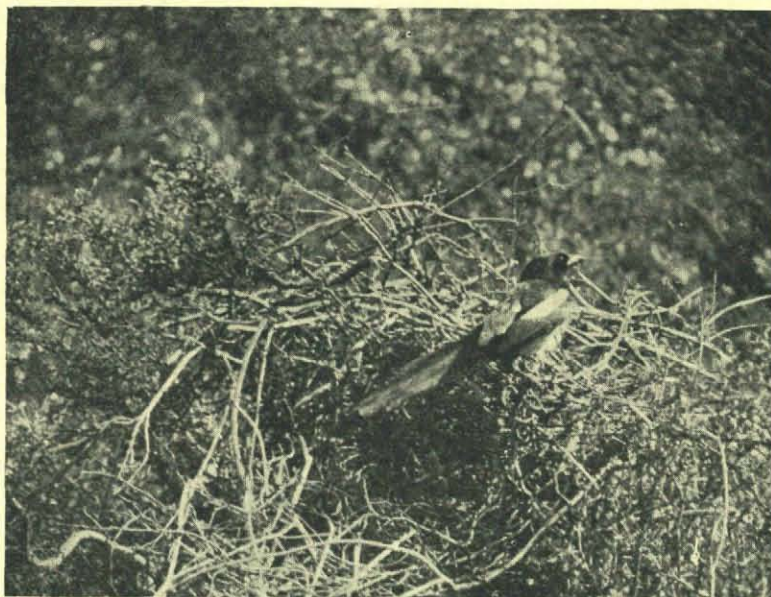
Het Torenvalkhuishouden onder de heide.

Uit BURDET's Vogelfilms.

Doch laat ons terugkeeren naar dat Noordzee-eiland. Wat voor prooi brengt die man? O, van allerlei, natuurlijk heel weinig kiekens, daarvoor is deze plaats te afgelegen maar wel andere vogels en vogeltjes en jongen, ook muizen en kikvorschen, vooral veel kikvorschen. En dat is nu ook weer iets om op te letten, kijk de groene weiden met hun slooten er op aan, dat daar de kiekendief laag bij den grond kan rondvliegen, soms rechtlijnig voortzweven om kikkers of muizen te vangen. Hij weet dan heel handig partij te trekken van de luwte der boschjes.

Nu is de prooi thuis gebracht en het wijfje gaat de jongen voeren. Over de manier, waarop dit gebeurt, heeft Burdet ook veel nieuw licht ontstoken. Het

blijkt, dat dit lang niet bij alle vogels op dezelfde manier gebeurt. Bij sommigen dringt het sterkste jong vooruit en bemachtigt het meeste, maar dikwijls heerscht er goede orde. En nu hebben al weer veel „zalen" zich vermaakt met een van Burdet's Kiekendief-films waarop een ordelievende mamma met kracht de teugels voert. De jongen zijn dan veertien dagen oud. Er zijn er vier. Ze komen voor de moeder staan, op een rijtje, vermakelijke dikke vogeltjes, haast nog geheel in het dichte witte donskleed, maar toch al met donkere veertjes om het oog en pas ontsproten pennen aan vleugels en staart. Ze zijn niet alle even groot, want die kiekendief, evenals de uilen, gaat al dadelijk broeden op het eerste ei het beste. Maar dat doet er niet toe, bij deze strenge mamma kreeg ieder het

De ekster bij zijn nest in de lage doornstruik.

Uit BURDET'S Vogelfilms.

zijne. En wat het aardigst van alles was, zoodra er een genoeg had gekregen (naar zijn eigen of naar mamma's oordeel, dat weten we niet) moest hij af-marcheeren en dan hompelde hij achter zijn kornuiten om (let wel: achter!) door een donker poortje naar een bijkamer naast het nest. Dra wordt hij gevolgd door nummer twee, dan door nummer drie en eindelijk verdwijnt ook de vierde door het poortje. De moeder blijft achter en eet de restjes op. Het geheel maakt den indruk van een zorgvuldig ingestudeerd nummer. Je zoudt er ook wat licht ironische marschmuziek bij kunnen maken. Inderdaad lijkt het wat op de aftocht van het Udel-kwartet na de voordracht van Schiller's Handschuh; mijn tijdgenoten zullen zich dat misschien nog wel herinneren.

Dat de kiekendieven naast het eigenlijke nest nog één of zelfs meer bijnesten hebben, waar de jongen vertoeven, wanneer ze wat grooter zijn geworden, wisten we al lang, maar het fijne van de zaak heeft Burdet ons pas geopenbaard en dat niet met een verhaaltje, maar met een getrouwe wedergave van het feit zelve. Wat de opgezette vogels en de huidjes zijn voor de systematiek, dat beteekent de film voor de levensgeschiedenis der vogels en dat met nog grooter bewijskracht.

Deze zelfde kiekendief had zich van het begin af doen kennen als een goede opvoedster. Op een van de eerste dagen was een piepjong donsvoeltje van de nestvloer weggescharreld. De moeder ziet dat, kijkt even rechts en links, stapt dan op het jong af, grijpt het in zijn nekvel en legt hem zacht maar beslist

De beflijster op het Eksternest.

UIT BURDET'S Vogelfilms.

weer midden in het nest. Je zoudt verwachten, dat hij nog een duw of een snavelhauw op den koop toe zou kunnen krijgen, maar zulke dingen schijnen alleen te gebeuren in de boekjes. Intusschen, na alles wat Burdet's films ons al te zien hebben gegeven, mogen we niet al te voorbarig oordeelen, wie weet, wat we nog te zien krijgen. Over het algemeen letten de op den grond broedende vogels nog al goed op hun jongen, dat wil zeggen de roofvogels en de waadvogels. Met de sterntjes is het al minder.

Een andere film geeft ons het huiselijk leven van de torenvalk te zien. In de steden draagt deze valk zijn naam met eere, want daar nestelt hij nog wel op torens of tegen hooge gebouwen. Veertig jaar geleden wist ik in Amsterdam

drie nesten van torenvalken. Hoe zit dat tegenwoordig? Indertijd lagen Vondelkerk en Rijksmuseum aan den buitenkant van de stad en de vogels, die daar nestelden, waren dadelijk in de wei, waar ze op muizen konden jagen. Wanneer er nu nog nestelen in de oude stad, dan zullen ze het moeten stellen met musschen of zoo iets. Ze zijn veelzijdig genoeg, tenminste, wat onze filmartist hier thuis brengt is geen muis, maar een bout van een konijn en we weten niet, hoe hij er aan komt. Buiten de steden nestelen de torenvalken graag in boomen en oude kraaien- of eksternesten en in den laatsten tijd (misschien al eerder, maar dan wisten wij dat niet) maken ze ook hun nest op den grond onder de heidestruiken. De heide van de Noordzee-eilanden vertoont soms merkwaardige groeivormen. De hei, waar die torenvalk huisde, was hoog en dicht en van boven glad geschoren door den zeewind en daar zoo dicht vertakt en ineen gegroeid, dat er haast geen lichtstraal door kon. Daaronder, in de duisternis was het dan een gewarrel van kronkelende stammetjes en takken en dat leek daar dan een zeer bijzonder en uitheemsch oerwoud. Alleen reeds om die bijzonderen groeivorm moeten we dergelijke heiden op de Noordzee-eilanden trachten te behouden en „alsnog” inlijven in het natuurmonument. Bovendien geven zij schuil- en woonplaats aan allerlei vogels o.a. ook aan die torenvalken. Dit gezin was op het oog niet zoo ordelijk en streng als dat van onzen aschgrauwen kiekendief. De jongen gedroegen zich gulzig en de oude vogel liet ze vrijwel hun gang gaan. Aardig was het, toen de jongen wat opgroeiden, dat ze dan gaandeweg in de heidestruiken omhoog klauterden en eindelijk boven de heide-zee hun blikken lieten rondwaren in de wijde wereld.

Natuurlijk beleeft de vogelfilmer ook allerlei verrassingen. Daar behoef je trouwens geen vogelfilmer voor te zijn, het komt er alleen maar op aan, of je uren stil en verborgen vertoeft op gunstige plaatsen, waakzaam naar alle kanten. De vraag wordt dikwijls gedaan, of die tijd dan goed besteed is, een vraag, waar ik geen antwoord op kan geven, hoewel ik vrees, dat zij in vele gevallen ontkennend moet worden beantwoord. Voor den vogelfilmer luidt het echter zeer bepaald bevestigend, want zijn werk is een zegen en een genot voor velen en hij verdient alle mogelijke buitenkansjes.

Nu dan, mijnheer Burdet was bezig een eksterhuishouden te filmen, iets dat op zichzelf ook al een buitenkansje is, want een ekster is meestal een ongenaakbare vogel. Waar hij echter niet vervolgd wordt, daar bouwt hij wel zijn nest in lage struiken en dat had hij hier dan ook gedaan. Een tentje bij het nest gezet, goed gecamoufleerd met doorntakken, de lens op den ingang van het nest gericht en nu maar draaien en draaien telkens als een der prachtige vogels komt of gaat. Op zichzelf is het al heerlijk, om te laten zien, hoe de veeren van den langen staart glanzen onder het wisselend licht en hoe verrassend bij het uitslaan der vleugels het wit van de slagpennen opblinkt. Toch wel een van onze allermooiste vogels! Later begint het zich in het nest te roeren, de jonge vogels komen al duidelijker en duidelijker te zien en in de laatste dagen voor het uit-

vliegen komen zij al het nest uit de ouden tegemoet. Soms gebeurt er in langen tijd niets, je hoort alleen het suizen van den wind, het roepen van verre zilvermeeuwen, het gegons van insecten. Dan opeens strijkt een torenvalk op het nest neer, maar meteen komt ook de ekster aan en jaagt hem weg. Waarschijnlijk had die valk geen kwaad in den zin en wist hij niet eens, dat er een nest lag, want er is haast geen verschil te zien tusschen nest en doornstruik. Nu zit er weer een andere vogel op het nest. Gelukkig laat de ekster hem ongemoeid en nu is het draaien, draaien om het feit te vereeuwigen, dat hier midden in den zomer een beflijster vertoeft. Hij is duidelijk te kennen, het volle licht valt op zijn witte keel en borst. Eventjes kijkt hij rond, dan vliegt hij weg, maar gesnapt is hij. Heeft hij een nest hier in de buurt? Misschien wel, want de beflijster broedt wel eens in ons land, hoewel we de laatste jaren er geen bericht van gekregen hebben. Alweer iets om op te letten, alweer een verwachting voor het volgend jaar.

(Wordt vervolgd).

JAC. P. THUISSE.

OVER DE PLANTENGROEI VAN HET ZUIDLAARDER MEER EN OMGEVING.

II. DE TYPISCHE PLANTENASSOCIATIES.

DE plantensoorten, die deel uitmaken van de vegetatie van een gebied zijn niet gelijkmatig daarover verspreid. Men ziet bepaalde combinaties altijd weer terug komen, bij voorbeeld gras + zeggen + mos; riet + kroos + watervorkjes. Deze associaties zijn zoo karakteristiek, dat ze van oudsher zijn opgevallen en daardoor ook in het dagelijksche leven een naam hebben. Het eerste geval noemt men grasland, het tweede rietveld.

Voor mijn terrein lijkt het mij doelmatig eerst een korte bespreking te geven van de meest typische associaties, d.w.z. die het meest constant in samenstelling zijn.

Plankton. Hieronder worden associaties van alle soorten verstaan, die in het vrije water vrij levend hun normale levensvoorwaarden vinden, terwijl ze door stroomingen willoos worden meegevoerd ⁷⁾.

De kleur van het Meerwater is bruin door humus-bestanddeelen, die grootendeels door de Hunze worden aangevoerd. Daardoor is bij de Zuidelijke ingang van het meer het water merkbaar bruiner, dan aan de Noordelijke zijde. Deze kleur kan tijdelijk geheel in grijs of groen overgaan. Dit is het zoogenaamde waterbloeien, dat veroorzaakt wordt door het tijdelijk reusachtig vermeerderen van bepaalde planktonvormen, voornamelijk Cyanophyceae.

Het begint in de eerste warme dagen van Mei met de steriele groene draden, bestaande uit kleine cellen van *Anabaena spiroides*. Eind Juli komt daarnaast